

Gebruikers

Boer Piet Praag

“Onderzoek 2003”

Landbouw en natuurbeheer

Vrijwel het gehele Wormer- en Jisperveld is al zeer lang in gebruik voor de melkveehouderij. Veel boeren vonden hierin hun bestaan. Er moest hard gewerkt worden en er was weinig te verdienen. Dit was terug te vinden in de soms sobere behuizing, eenvoudige boerderijen en kleine schuren. Zeker geen grote bedrijven met herenhuizen ervoor. Die boerderijen zijn de voor Noord-Holland zo karakteristieke stolpen en halve stolpen. Bijzonder aan deze gebouwen is dat het hooi, dat in de winter aan de koeien te eten wordt gegeven, is opgeslagen binnen het gebouw.

De agrarische sector maakte een belangrijk deel uit van het leven in de dorpen. Er waren zeer veel mensen die wat vee hielden. Ze gebruikten allemaal wel een of meerdere stukjes land. In de dorpen en langs de dijken stonden de grotere boerderijen. Veel kleine bedrijven hadden een schuur in de dorpen, er stond slechts een enkele boerderij in het veld.

In de ochtend en avond gingen veel boeren te melken met de bussen in hun puntbootjes. In die tijd, en voor een deel nu nog, liepen de koeien in het zogenaamde vaarland. Het meeste land van de boeren was alleen over het water te bereiken. In kleine pramen werden de koeien en het hooi vervoerd. Zeer veel werk, zoals gras maaien, hooien en bijvoorbeeld de koeien melken, werd in handkracht uitgevoerd. Later namen machines voor een groot deel het werk over. Ook de boten werden groter, zodat er ook meer vervoerd kon worden over het water.

Tenslotte vond door deze mechanisatie ook schaalvergroting plaats. Door de ruilverkaveling, die in 1992 werd afgesloten, is er heel veel land uitgeruild. De zeer verspreid gelegen stukjes land werden meer in de buurt van de nog in bedrijf zijnde boerderijen gesitueerd. Op veel plaatsen werden dammen en bruggen gebouwd om op die manier de verschillende percelen met elkaar te verbinden. In het oostelijk en zuidelijk deel van het veld werden zelfs wegen aangelegd. Door deze maatregelen werd de bereikbaarheid van het land vergroot.

De meeste boeren kunnen nu zo, met de tractor, naar hun land rijden. Ook is er nog één vaarboer end at is Piet Praag.

Het centrale, slecht bereikbare, gedeelte van de polder was in de afgelopen tien tot vijftien jaar al geleidelijk aan door de landbouw verlaten. Sommige percelen werden niet meer gebruikt en verruigden. Vooral aan het eind van de zestiger jaren werden veel percelen voor recreatie-doeleinden aan particulieren verkocht. Deze mensen plantten veelal boompjes om nog een beetje in de luwte te kunnen zitten. Door deze verdichting van het landschap ging het op sommige plaatsen in de polder snel bergafwaarts met de weidevogels. Weidevogels horen hier in het landschap dat door boeren zeer lang kleinschalig is bewerkt. Weide-, moeras- en rietvogels, maar ook een zeer bijzondere flora, vormen de natuurvoorwaarden van het Wormer- en Jisperveld. Al in 1936 begon Natuurmonumenten met het aankopen van grond om op die manier de belangrijkste natuurwaarden in het gebied veilig te stellen. Vooral in de jaren vijftig en zestig kocht deze vereniging het nodige land op. Vrijwel al dit land werd na

aankoop weer verpacht aan boeren. Maar de hoge waterstand, de arbeidsintensieve bewerking van het land, de lage productiemogelijkheden, beperkende maatregelen in het belang van de weidevogels en de hoge investeringskosten in machines en gebouwen deden veel boeren besluiten om te stoppen met het bedrijf en soms zelfs om het gebied te verlaten. Maar als je als boer hier bent geboren, van het gebied houdt en er met plezier werkt, is dit geen gemakkelijke beslissing.

Een duurzame oplossing voor de instandhouding van het veenweidegebied, de hoge natuurwaarden en het behoud van de boerenbedrijven moet gevonden worden in een goede samenwerking tussen boeren en natuurorganisaties.

Op onze bedrijven hoort de natuur erbij, met de weidevogels en de vele soorten planten. Ieder zijn bedrijfsvoering is net weer even anders. Daardoor is er een grote variatie in landschap, planten en vogels en juist dat is voor het gebied zo belangrijk. Het is te hopen dat de nu nog aanwezige boeren, hier in dit schitterende gebied, kunnen blijven werken en op deze manier een bijdrage leveren aan de instandhouding van het Wormer- en Jisperveld.

Jacht en visserij

De eerste bewoners van het Wormer- en Jisperveld waren ongetwijfeld vissers en jagers. Het was en is nog steeds een zeer waterrijk gebied. Een grote hoeveelheid aan levensvormen is gebonden aan het water. De mens zal daar zeker van hebben geprofiteerd. Jacht en visserij verschaften, gedurende lange tijd, de mens een inkomen. Vandaag de dag leven nog steeds een aantal mensen van de visserij, jacht wordt alleen nog als hobby bedreven.

Jacht

In het veld broeden en verblijven grote aantallen watervogels. Vooral dit waterwild was en is de prooi van de jager. Zeker tot in de oorlogsjaren ('40 - '45) werd er vooral gejaagd door beroepslui, de zogenaamde "broodjagers". Deze mensen stroopten het gehele Waterlandse gebied af op wild. Zij verplaatsten zich door middel van kleine, ranke en vooral lichte houten bootjes, de zogenaamde "jagersjolletjes".

Telkens als ze een andere polder bezochten, trokken ze de lichte bootjes over de dijken en vervolgden ze hun tocht. Veel van deze mensen waren zeer kundig in het exploiteren van alles wat de natuur voortbracht. In het voorjaar zochten ze eieren van weidevogels, in de nazomer schoten ze het waterwild en in de herfst waren doortrekkende eenden, ganzen en snippen aan de beurt. In de late herfst en winter werd er gejaagd op hazen en op roofwild, zoals otters, bunzings en hermelijnen. De natuur werd toendertijd veel nadrukkelijker dan tegenwoordig geëxploiteerd. Burgers en boeren konden een ei van een meerkoet, eend of weidevogel ook wel waarderen. De jagers schoten het wild van 's morgens vroeg tot 's avonds laat. De hoeveelheid voorkomend wild was toen beduidend geringer dan nu. Bejaagbaar wild was dan ook redelijk zeldzaam en behoorlijk schuw.

Toen er door de overheid beperkingen werden gesteld aan de afmetingen van het jachtveld, aan de wijze van jagen en aan het bejagen van het aantal soorten, is er veel veranderd. Jagen was niet langer een broodwinning, maar meer een sport voor de elite. Het jachtveld moest worden gepacht, een betaalde jachtopziener zorgde voor veel wild. Dit alles kostte veel geld en was voor de gewone man niet op te brengen. In

het Wormer- en Jisperveld bleef de huurprijs gering en herbergde de rijke natuur een grote wildstand. Hier werd en wordt vooral door de inwoners van de streek gejaagd. Tegenwoordig is jagen een bijna exclusief genot dat aan slechts weinigen is voorbehouden. Nu leven we met zeer veel mensen op een klein stukje Nederland. Er is nog maar weinig geschikte ruimte over voor het wild. Sommige soorten gaat het erg goed, denk maar aan alle eenden in de stadsvijvers en parken. Andere soorten zijn nagenoeg volledig overgeleverd aan de nog schaars aanwezige stukjes natuur. Om schade aan landbouwgewassen te voorkomen mag en moet er op sommige soorten wild worden gejaagd. In veel natuurgebieden, zoals het Wormer- en Jisperveld, is de jacht sterk beperkt. Op de eigendommen van Natuurmonumenten is de jacht bijna uitgesloten. Vooral doortrekkend en overwinterend waterwild geniet hier bescherming en er worden zelfs maatregelen genomen om ze voedsel en onderdak te bieden. Een groot deel van de maatschappij vindt jacht, ethisch en maatschappelijk, onverantwoord. De huidige minister van Landbouw en Visserij heeft de jachtmogelijkheden zeer sterk beperkt.

Visserij

Vroeger was het vangen van een maaltje vis voor menigeen een broodnodige aanvulling op de maaltijd. Ook nu nog zijn er wel mensen met zeer veel vrije tijd, die van het vangen van vis (zoals aal of snoekbaars), een “beroepsmatige” hobby maken. In het Wormer- en Jisperveld zijn er nog zo’n twee mensen die de visserij als deeltijdarbeid hebben.

De aal wordt voornamelijk gevangen met behulp van de talrijk uitstaande fuiken. Snoekbaars wordt vooral gevangen door middel van staande netten, waarin ze zich vastzwemmen. In de wintermaanden, als het erg koud is, kruipen de boerenkarpers in grote aantallen bij elkaar in door hen zelf gemaakte kuilen in een sloot. De min of meer verstijfde vissen kunnen dan met de hand uit het steenkoude water worden gevist.

In het Wormer- en Jisperveld was het water vroeger brak. Vissoorten die gebonden zijn aan deze omstandigheden, zoals spiering en de driedoornige stekelbaars komen nog algemeen voor. Tegenwoordig is het water in het veld ook bijzonder voedselrijk. Daardoor is het water niet echt helder. Aan helder water gebonden plantensoorten en vissen als zeelt en snoek komen dan ook nauwelijks voor. De soorten van het voedselrijke water, zoals brasem, blei, voorn en karper zijn overmatig aanwezig. Het algemeen voorkomen van deze vissen heeft weer geleid tot de aanwezigheid van een nieuwe categorie vissers. Het gehele jaar door worden bijna altijd wel enkele, maar soms wel tientallen, vissende aalscholvers gezien.

Recreatie

Het Wormer- en Jisperveld is een waterrijk gebied met vele sloten en slotjes en een paar grote plassen zoals de Poel, het Zwet en de Merken. Het meeste water is echter ondiep, dus voor grote watersport (gelukkig) niet geschikt.

De watersport, waar men in dit gebied van kan genieten, kan men onderscheiden in bijvoorbeeld de kanosport, roeien, zeilen en de kleine motorbootvaart.

Watersport

Laten we met de mogelijkheden van de kanosport beginnen.

In Wormer aan de Sternstraat aan de oever van de Poel bevindt zich het mooie kanohuis van de Kanovereniging "De Zwetplassers", opgericht in 1935. Leden van deze vereniging houden zich bezig met kanowedstrijden, maar vele leden zijn ook echte natuurliefhebbers en sommigen van hen kan men dan ook het hele jaar op de wateren van dit gebied tegenkomen.

Verder kan men kano's huren bij het Kajakcentrum aan de Veerdijk naast het restaurant Weromeri. Deze beide bedrijven bevinden zich aan de westkant van de Poel. Er zijn mooie kanoroutes uitgezet in het gebied, die gemarkeerd zijn door houten paaltjes in diverse kleuren.

In Jisp kan men roeibootjes huren bij Carolien Praag aan het Molenpad en bij Kwadijk op het Weiver in Jisp. Mocht u overwegen een mooi houten roeibootje aan te schaffen, dan kunt u dit doen bij Kwadijk. Botenbouwer Kwadijk is echter niet de enige vakman in houten schepenbouw in dit gebied. Aan de Dorpsstraat in Wormer is ook nog de firma Rem gezeteld. Vader en zoon Rem maken schepen in de traditie van onze voorvaderen, zoals een oude trekschuit of een zeeuwse hoogaars. Zij zijn tevens gespecialiseerd in het maken van houten weidemolentjes, de zogenaamde petmolens.

Maar we zijn er nog niet wat betreft de mogelijkheden om van het mooie gebied te genieten, want ook zeilboten of motorbootjes kan men tegenkomen. Deze scheepjes zijn meestal afkomstig van de Watersportvereniging Wormer, gevestigd aan een zijlsloot van het Zwet aan de zuidzijde. In de zomer ziet men daar van de grote mast meestal feestelijk de vlaggen wapperen. Deze vereniging houdt enkele malen per jaar zeilwedstrijden. De bekendste zeilwedstrijd is die om de Gouden Neut, welke medio september wordt gehouden. Aan de wedstrijd om de Gouden Neut en aan alle andere wedstrijden doen ook boten van de Barnegat-klasse mee. De zeilers in deze Barnegat-klasse komen hoofdzakelijk uit de Zaanstreek.

Eenmaal per jaar organiseert de Watersportvereniging een schoonmaakdag, genaamd "Bezem in de mast". Dan gaat men met veel mensen, voornamelijk jeugdige leden, met boten het water op om drijvend vuil te verzamelen. Een heel goed en loffelijk idee, ooit begonnen met een actie-dag.

Verder wordt er op de Poel en het Zwet gewindsurfd. In Jisp is zelfs een Surfvereniging "De Big Tip" gehuisvest in de verbouwde kleedkamers van wat eens het Jisper zwembad "De Ketelsloot" was.

In Jisp in de Bruiloftsloot ligt een tjalk, eens broodwinning van een schippersgezin, maar nu verbouwd tot "Padvindersboot". Ze ligt gemeerd aan een lang stuk land, eigenlijk een eiland in de Bruiloftsloot, en biedt onderkomen aan de leiding van een groep waterpadvinders. 's Zomers komen hier groepen waterpadvinders, zogenaamde scoutinggroepen, kamperen. Ze hebben de beschikking over enige oostzanerjollen, roeibootjes en canadese kano's. Vaak is het er in de zomermaanden een drukte van belang en genieten de, voornamelijk uit stadskinderen bestaande, groepen daar met volle teugen al varende en zwemmend rondom de tjalk met de mooie naam "De Goede Verwachting".

Men kan met een boot(je) het Wormer- en Jisperveld bereiken via de grotere vaarwaters de Zaan en het Noordhollands Kanaal via respectievelijk de Poelsluis (diepte 1,10 m, breedte 4,55 m, lengte 20 m) en de Jispersluis (diepte 1 m, breedte 3,80 m, lengte 14 m). In de zomermaanden mei tot en met september worden de

sluizen bediend van 08.00 uur - 19.00 uur, op zaterdag met een middagpauze van 12.00 uur - 14.00 uur. Op zon- en feestdagen en op weekdays is de middagpauze van 13.00 uur - 14.00 uur. Beide sluizen hebben beweegbare ophaalbruggen, dus er is geen beperking wat betreft hoogte.

De gemiddelde diepgang in het gebied is zestig cm en men wordt geadviseerd in de bevaarbare sloten de noord- of oostkant te bevaren. Dit zijn namelijk de diepste zijden van de meeste sloten. Voor kano's is het hele Wormer- en Jisperveld een ideaal vaargebied, alhoewel het minder goed bevaarbaar is geworden door de aanleg van vele dammen in voorheen goed bevaarbare sloten.

Op diverse stukken weiland in het gebied mag men vrij aanleggen. Een paar voorbeelden: aan de noordzijde van de Poel zijn diverse beschoeide stukken eigendom van de Gemeente Wormerland waar men vrij kan bivakkeren. Verder aan de noordkant van het Zwet en als men via het Merkenrif (de verbindingssloot van het Zwet naar de Merken) op het meertje de Merken komt, dan kan men direct aan bakboord (links) of aan stuurboord (rechts) vrij aanleggen. Er staan tegenwoordig bordjes op diverse stukjes land met als aanduiding "rustplaats voor kano's". Andere boten mogen hier ook aanleggen. Men kan daar ook zwemmen, al zal een niet-zwetkenner eerst wel aan een modderig gevoel bij zijn voeten moeten wennen.

Men treft in het hele gebied, vooral in het voorjaar veel water- en weidevogels aan, waarvan er velen ook in dit gebied broeden. Het is dan ook niet verwonderlijk dat er op veel landjes groene bordjes staan van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten. Deze landjes mag men dan ook niet betreden en terecht; dit gebied is een van de grootste broedplaatsen van bijvoorbeeld de grutto. Men heeft echter overal vrij toegang te water.

Sportvisserij

Verder is dit waterrijke gebied ook een visrijk gebied, wat je kunt zien aan de stokken in het water hier en daar. Dat zijn namelijk de stokken waaraan netten (oftewel palingfuiken) vastzitten. Een klein tiental broodvissers of deels broodvissers probeert uit dit water nog een inkomen te halen. Dus waterrecreanten: vaar niet zomaar tussen een paar stokken door, want daar zitten netten onder die snel kunnen beschadigen. Dit geeft de visserman onnodig veel werk en kosten.

Als men een bootje of kano huurt kan men bij de verhuurder een goede detailkaart van het gebied kopen en verder is het Wormer- en Jisperveld aangegeven op waterkaart G van de A.N.W.B.

Schaatssport

Het Wormer- en Jisperveld is uitermate geschikt voor de schaatssport.

De Ijsverenigingen van Jisp, Jispersluis en Spijkerboor organiseren samen de zo langzamerhand landelijk bekende Bannetochten.

Algemeen

De meeste landjes waar boompjes op staan zijn particulier eigendom en meestal wordt men daar afgeschrikt door bordjes "Verboden toegang".

Aan de zuidkant, waar de Poel overgaat in het Zwet, is het openluchtbad “Het Zwet” beschut gelegen door de vele bomen en struiken.

In de uiterste zuidwest hoek is de Poelboerderij gelegen. De particuliere Stichting “De Poelboerderij” organiseert in samenwerking met Natuurmonumenten natuurgerichte excursies in het Wormer- en Jisperveld. Er is door Natuurmonumenten een excursiefolder en een terreinfolder uitgegeven. De Poelboerderij is recent verbouwd tot natuurvoorlichtingscentrum. Hier is een permanente tentoonstelling over het Wormer- en Jisperveld aanwezig.

Aan de westkant van de Poel, tussen de Poelsluis en het Kajakcentrum, vind je de camping met zomerhuisjes “Op den akker” met een steiger voor bootjes. Ook is in die hoek nog gelegenheid voor botenstalling bij de jachthaven “Gravenstein” en bij “Weromeri”. Voor winterberging en motorenreparatie kan men terecht bij de firma Bijdam, gelegen in de uiterste zuidwesthoek bij het toegangspad naar de Poelboerderij.

Het Wormer- en Jisperveld zal in de toekomst mogelijkheden blijven bieden voor rustige vormen van recreatie, maar vanwege de kwetsbaarheid van het gebied is een sterke stijging van het aantal bezoekers niet gewenst.

NB: Alle adressen van de diverse verenigingen en bedrijven staan vermeld in de Gemeentegids van Wormerland.